

Гоцалюк Алла Анатоліївна, доктор філософських наук,
доцент кафедри культурно-дозвілєвої діяльності,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
goz_pravo@ukr.net

Висвітлюється питання сучасного розуміння самоорганізації культури. Використовуючи синергетичний підхід до феномен культури досліджено її як складну, нелінійну, відкриту та дисипативну систему. Звернено увагу, що непостійність та змінність світу є важливими факторами самоорганізації культури. Фактично сучасна людина здатна вижити у глобалізованому соціумі завдяки здатності адаптуватися до постійних соціокультурних змін (нових форм культури) та розумінню можливостей культури до самоорганізації.

Ключові слова: культура, самоорганізація культури, нелінійна система, синергетика, соціум, дисипативна система.

Постановка проблеми. Поняття самоорганізації будь-якого явища тісно пов'язане з напрямом синергетики. У культурології синергетичний метод наукових досліджень знаходиться на стадії становлення, власне, як і сама наука культурологія перебуває у процесі напрацювання власного об'єкту, методів, системи тощо. Разом із змінами у динаміці соціального буття відбуваються і нововведення до наукового розуміння та пізнання оточуючого світу: застосовуються інноваційні підходи у дослідженнях, здавалося, уже б усебічно вивчених явищ, ускладнюються та диференціюються знання, розвиваються міждисциплінарні дослідження, інтегрується та порівнюється уже набута інформація з відомостями про нові, можливо більш складні, типи об'єктів пізнання, відбуваються спроби моделювання розвитку ситуацій у зв'язку з сучасними викликами цивілізації. Синергетика є порівняно новим напрямом вивчення процесів та явищ, яка дозволяє осучаснити наукові підходи розуміння культури.

Аналіз останніх досліджень. Науковий інтерес до поняття синергетики впевнено сформувався у середині 70-х рр. XX ст. як розуміння про теорію складних самоорганізованих систем. Л. Берталанфі запропонував синергетичну парадигму (виражає суть природних і соціальних явищ), підґрунтям якої є кооперативність дій розрізнених ізольованих об'єктів, що спонтанно організується в структуру деякої системи, яка, в свою чергу, функціонує у певному середовищі [18]. Питання самоорганізації та синергетики як міждисциплінарних понять досліджувалися представниками різних держав: М. Каганом [7], Х. Хакеном [19], Е. Янчем [20]. Український внесок у вивчення проблеми синергетичного методу може бути представлений працями одного з найвідоміших науковців, який присвятив свої праці вивченню ноосфери – В. Вернадського [3]. Спираючись на ідеї останнього видатний філософ А. Свідзінський визначив культуру як синергетичний об'єкт та дослідив її особливості, зокрема розуміючи під нею процес самоорганізації ноосфери [13]. Продовживши вивчати проблеми самоорганізації культури, в іншій праці А. Свідзінський писав: «що процеси самоорганізації в ноосфері відбуваються не ізольовано, а переплітаються з дещо іншим процесом самоорганізації, етногенезом, який надає структурованості самому людству, перетворюючи його на сукупність вельми своєрідних структурних одиниць – етносів. Ці одиниці є основними для культуротворення, хоча мірою розвитку контактів між ними формується те, що називається загальнолюдською культурою, тобто і ці одиниці зливаються в загальний процес самоорганізації ноосфери людства, хоча й досі зберігають свою самобутність, своє неповторне обличчя» [14; 33]. Виходячи з наведеного, справедливо вважати, що при моделюванні ситуацій щодо самоорганізації

культури можливо передбачати наслідковими процесами культурну інтеграцію, консолідацію або ж асиміляцію певних етнічних спільностей.

Незважаючи на значну увагу фахівців до питання самоорганізації [1, 2, 12], сучасні трансформації культури з погляду синергетики досліджено не достатньо, що і покликала до вивчення вказаної проблематики.

Метою дослідження є визначення сучасної парадигми феномену культури крізь призму її самоорганізації.

Виклад основного матеріалу. Більшість науковців вважають, що переважна кількість систем відкриті. До таких систем відносять і соціальні системи, що обмінюються інформацією з оточуючим середовищем. Часом ця інформація або енергія є невидимою. Під самоорганізацією можна розуміти особливий процес притаманний складним, нелінійним та відкритим системам. На думку О. Рудакевич: «Культура постає як раціональність у суспільному житті, освіта і освіченість, релігійна віра і мораль, філософія і наука, мова, письмо і мистецтво, ідеї, цінності, ідеали, символи, орієнтації, міфи, моделі поведінки, традиції, усталені суспільні інститути, досвід життєдіяльності особи, суспільної групи й народу загалом. Кожен дослідник звертає увагу на детермінуючу дію як окремих культурних форм, так і їхніх комплексів чи культури загалом» [11; 12]. З позиції самоорганізації І. Доннікова дає наступне визначення культури: «як духовно-практичний спосіб соціальної самоорганізації, спрямований на осмислення (розуміння), вираз, збереження і розвиток людини і суспільства. У соціальному бутті культура функціонує як фактор, що створює умови для самозбереження і саморозвитку соціального буття через творчу самореалізацію людини» [6; 167].

Така багатогранність визначення поняття культури свідчить про те, що опис та моделювання процесів, що протікають у ній як у нелінійній системі є складним, а відшукання моделей становлення та розвитку окремих її елементів украй диференційованим, що ускладнює прогнози з приводу генези і загальних закономірностей та функцій усієї дисипативної системи, далекої від рівноваги.

Культурі як складній, нелінійній та відкритій системі притаманні свої особливості становлення і розвитку, функціонування, що формуються в середині неї на основі взаємодії між внутрішніми елементами. Водночас культура має загальні риси, притаманні усім складним системам, що відбивається на взаємозв'язках з іншими зовнішніми системами, що впливають на неї.

До особливостей функціонування культури на сьогодні можна віднести швидкість змін, що відбуваються у ній. Напрацювання нових стратегій дослідження культури, які б допомогли спрогнозувати напрями її самоорганізації та у подальшому визначити засоби впливу для розвитку корисних інновацій у культурі, є наразі актуальним.

Проаналізуємо основні особливості культури як відкритої, нелінійної, дисипативної системи.

Культура як відкрита система. Її можна охарактеризувати як систему, що постійно отримує нову інформацію. Тому важливим для вивчення культури є питання взаємодії інновацій, традицій тощо. Навіть усталений звичай у процесі культурної адаптації завдяки самоорганізаційним механізмам може набути поширення та осучаснення.

Описуючи можливість звичаю ділового обігу науковці вказують на те, що: «Уніфікованість, усталеність, автономність звичаю ділового обігу (торгівлі) сприяють широкому розповсюдженню та використанню його суб'єктами саморегулювання. Водночас динамічність звичаю, що виявляється у внесенні корисних змін до вже сформованих звичаєвих правил або у кодифікації нових звичаїв, що відображається у діяльності у т. ч. саморегульованих організацій, повинна забезпечити ефективність, доцільність та своєчасність правового регулювання господарської діяльності» [5; 55]. Як бачимо, автор посилається на самоорганізаційні можливості звичаю. Тобто, звичай – це не лише щось виключно застаріле, незмінюване, а й явище, що у результаті внесених змін (трансформацій), буде застосовуватися з новим потенціалом (силою) у культурному просторі протягом певного проміжку часу доки не потребуватиме нових адаптивних нововведень.

Нові тенденції, течії у культурі у поєднанні з часовим виміром є тими флуктаційними вимірами, що можуть змінити набуту тимчасову рівновагу у становленні культури. Яскравим прикладом означеного може слугувати історія формування сучасної культури постмодерну. Вона виникла у другій пол. XX ст. для фіксування змін, що відбулися. Постмодерн став реакцією на кризу попередньої культурної епохи, її ідеології, моралі тощо. Зовнішніми інформаційними чинниками, що вплинули на формування змін стала культура кіно, стрімкий технічний розвиток тощо.

На думку С. Серьогіна: «Водночас самоорганізація може успішно здійснюватися лише в межах розгортання самої системи (...), яка, власне, і задає конкретні параметри самоорганізації. Адже соціальна самоорганізація як процес полягає у формуванні сукупності дій, що ведуть до створення стійких реакцій у системі. Вона ґрунтується на «соціальній програмі гармонізації суспільних

відносин, що включає мінливі в часі пріоритети настанов, інтересів, ціннісних орієнтацій, мотивів і цілей щодо постійних у часі законів організації» [15; 127].

Культура як нелінійна система. У теорії синергетики зазначається, що у Всесвіті домінує нестабільність і нерівновага. Нерівновага породжує незвичний вибір та реакцію як наслідок впливу зовнішнього середовища. Нерівноважні системи намагаються сприйняти та ментально пристосувати такі зовнішні зміни для своїх потреб. Прогнозувати вплив зовнішніх факторів на самоорганізацію культури складно. Так процеси, що проходять у нелінійних системах, часом мають пороговий характер, що призводять до радикальних якісних змін (наприклад, виникнення молодіжних субкультур).

У соціальній самоорганізації культура відповідальна за те, що можна визначити як культурогенний синтез соціального хаосу і соціального порядку, процес трансформації соціального хаосу в творчість. У становленні людиновимірного соціального буття культурогенний синтез виступає аналогом нелінійного синтезу [8; 32–33]. У той же час культура, як нелінійна система, сама може створювати і підтримувати відмінності, що виникли. Завдяки зворотному позитивному зв'язку можна прослідкувати і взаємодію між системою культури та середовищем, в якому вона функціонує.

Позитивна самоорганізація культури сприяє створенню умов для її розвитку у певному середовищі, яке і є каталізатором певних змін у культурі. Законодавством України підтримується розвиток культури, її самобутності, зокрема для реалізації культурно-мистецького проекту особа може отримати грант (фінансові ресурси, що надаються на безповоротній основі суб'єкту, який провадить діяльність у сфері культури) [10].

Аналізуючи культуру в парадигмі теорії систем П. Герчанівська доходить висновку: «...самоорганізація соціокультурної системи є нелінійним процесом, що являє собою послідовність фазових переходів від стану рівноваги через нерівноважну фазу й дисипацію до біфуркації й релаксації системи. В процесі самоорганізації відбувається безперервне руйнування старих і виникнення якісно нових структур, що характеризуються іманентними властивостями. Отже, через хаос і руйнування структури відбувається народження нового порядку в системі» [4; 6].

Наслідки взаємодії культури як нелінійної системи з оточуючим середовищем можуть бути незвичним і навіть неочікуваним. Взаємодія культурних цінностей та інформаційного простору призвела до неочікуваного наслідку: перевантаження інформацією, яка б адекватно сприймалася людиною. Відчуваючи брак інформації у певний період життя людина формації ХХ ст. неочікувано зрозуміла, що викликом ХХІ ст. є, навпаки, надмірність інформаційного ресурсу, тому певною культурною потребою сучасної людини є здатність відмежовуватися від «перенасичення інформацією». І такі зміни мають бути врівноважені навіть шляхом створення системи захисту від інформації в умовах функціонування інформаційного культурного простору.

На думку А. Тоффлера, у світі, який постійно перетворюється, здатне існувати лише таке людство, не схильне до стану «футурошоку», що полягає в приголомшливій розгубленості, викликаній стрімкою швидкістю змін у різних сферах людського життя, активно реагує на подібного роду метаморфози і, як наслідок, регулярно формує нові вимоги, що відповідали б оновленим реаліям [16].

Культура – це система, здатна до саморозвитку; саме ця властивість допомагає досягненню рівноваги у ній. Як слушно зазначає Л. Мельник: «Той, кому хоч раз у житті довелося їздити на велосипеді, знає як важко (майже неможливо) утримати рівновагу, стоячи на місці. І тільки рух вперед різко зменшує навантаження на «компенсаційну складову» і збільшує стійкість системи. Чим швидше їде велосипед, тим важче його вивести із стану рівноваги, тобто він постійно виходить із цього стану, але тільки в потрібному напрямку, рухаючись уперед» [9; 158–159]. Рух уперед допомагає культурі самоорганізовуватися.

Культура як дисипативна система. Аспект дисипативності полягає у взаємодії елементів культури один з одним, а також з оточуючим соціальним середовищем. Як наслідок, виникають нові стійкі форми, елементи, види культури.

Процеси самоорганізації носять цілеспрямований характер взаємодії з навколишнім середовищем. Завдяки процесам самоорганізації відбувається взаємодія елементів, підсистем і систем, що призводить до їх збалансованої поведінки і в результаті – до утворення інноваційних структур, що слугують прогресу суспільства, культури і мистецтва [17; 121].

Конфлікт у соціальному середовищі, незадоволення громадян діяльністю державних органів влади також можуть призвести до процесів самоорганізації культури. Громадяни можуть створювати громадські організації для реалізації своїх культурних вподобань без впливу ззовні, тобто самоорганізовуватися. Наявність незначна кількість таких організацій може призвести до створення асоціацій, більш складних структур, які у подальшому вплинуть на формування державної політики у сфері культури.

Р. Кісінг називав культуру – «живою», отже, змінюваною системою. Її функціонування є процесом адаптації до навколишнього середовища, що підкоряється закону «природного відбору» [21; 36–74]. Досліджуючи фактори середовища, що впливають на індивіда, науковець поділяє їх на постійні (соціальна культура (social culture)) та варіюючі (соціальні бурі (social storms)). Перші являють собою стійкі, історично сформовані норми у повсякденному житті – традиції, соціополітичні цінності і т. п., що утворюють «постійну матрицю суспільства» (the permanent matrix of the society); другі – драматичні потрясіння, що випадають на долю соціальної культури – війни, революції, «чистки», стихійні лиха і тому подібні катаклізми. Реагуючи на ці фактори, соціум прагне максимально мобілізувати свої внутрішні ресурси, організовуючи їх так, щоб оптимально використовувати для забезпечення своєї «безпеки» і збереження стійкості в майбутньому [21; 74].

Процес збалансування постійних та варіюючих чинників середовища призводить до формування нових самоорганізаційних зразків культури. Соціальні потрясіння, що сталися в Україні останніми роками, вплинули і на культуру. Спостерігаємо нове змістове наповнення текстів пісень, тематики мистецьких об'єктів та обговорення у засобах масової культури.

Висновки. Формування культури відбувалося у різний спосіб поєднання елементів самоорганізації між собою, власне останніх із зовнішнім соціокультурним середовищем. Боротьба між традиціями і новаціями у культурі у різний час призводила до виникнення нових її видів та форм. Інноваційні досягнення виникали у момент кризи традиційних цінностей. Такі кризи, конфлікти у середині певного соціуму є неминучими супутниками людства. Саме вони є катализаторами або ж подальшого саморозвитку культури або ж її згасання. Однак період якісного згасання, піднесення або ж революційно-еволюційних змін у культурі призводить до формування відносно нової культурної системи, що у подальшому самоорганізується, саморозвивається, саморегулюється.

Непостійність та змінність світу є важливими факторами самоорганізації культури. Фактично сучасна людина здатна вижити у глобалізованому соціумі завдяки здатності адаптуватися до постійних соціокультурних змін (нових форм культури) та розумінню можливостей культури до самоорганізації.

Завдяки своїй змістовій наповненості культура є найбільш самоорганізованою системою поміж інших соціальних систем. Саме її духовна затребуваність людиною приводить до застосування самореалізаційних, саморегульованих властивостей як аспектів самоорганізації. У межах даної статті були розкриті лише загальні засади сучасної парадигми самоорганізації культури, окремі аспекти її саморегулювання потребують подальших наукових пошуків.

Список використаної літератури

1. *Бевзенко Л. Д.* Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма : возможности социальных интерпретаций / Л. Д. Бевзенко. – Киев, 2002.
2. *Богуцький Ю.* Українське суспільство першої половини ХХ століття в аспекті організації та самоорганізації культурно-мистецької діяльності / Ю. П. Богуцький // Культурологічна думка, 2012. – № 5. – С. 7–12.
3. *Вернадский В. И.* Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1988. – 519 с.
4. *Герчанівська П. Е.* Аналіз культури в парадигмі теорії систем / П. Е. Герчанівська // Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, 2017. – № 1. – С. 3–7.
5. *Гончаренко О. М.* Звичай ділового обігу: засіб саморегулювання господарської діяльності / О. М. Гончаренко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право, 2017. – № 6. – С. 47–55.
6. *Донникова И. А.* Культура как феномен постнеклассической науки / И. А. Донникова // Современное социально-гуманитарное знание: материалы III междунар. науч.-практ. конф. (28 октяб. 2013 г.) : В 5 т. – Т. 5 : Философия и культурология; социология и социальная работа; психология / науч. ред. К. В. Патырбаева, Е. Ю. Мазур, 2013. – 252 с.
7. *Каган М.* Философия культуры / М. Каган. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 416 с.
8. *Князева Е. Н.* Трансдисциплинарные когнитивные стратегии в науке будущего / Е. Н. Князева // Вызов познанию. Стратегии развития науки в современном мире. – М., 2004. – С. 29–48.
9. *Мельник Л. Г.* Фундаментальные основы развития / Л. Г. Мельник. – Сумы : Унив. кн., 2003. – 288 с.
10. *Про культуру: Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI* // Відомості Верховної Ради України. 2011. – № 24. – Ст. 168.
11. *Рудакевич О.* Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження : монографія / О. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 352 с.
12. *Саморегуляція соціального організму країни:* монографія / за наук. ред. В. П. Беха: В. П. Бех (гол.), Н. В. Крохмаль, Г. О. Нестеренко. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – 652 с.
13. *Свідзинський А. В.* Культура як феномен самоорганізації / А. В. Свідзинський // Сучасність. – 1992. – № 4. – С. 141–155.
14. *Свідзинський А. В.* Синергетична концепція культури / А. В. Свідзинський. – Луцьк, 2008. – 696 с.

15. *Синергетичні засади державного управління в умовах реформ*: монографія / С. М. Серьогін, І. В. Письменний, І. І. Хожило [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. – 194 с.
16. *Тоффлер Э.* Шок будущего / Э. Тоффлер / пер. с англ. – М. : Изд-во АСТ, 2002. – 94 с.
17. *Яковлев О. В.* Особливості розвитку культури регіонів України в умовах глобалізаційних процесів / О. В. Яковлев // *Культура і мистецтво у сучасному світі.* 2016. Вип. 17. – С. 120–128.
18. *Bertalanffy, Ludwig von.* General System Theory / George Braziller. – 1968. – 237 p.
19. *Haken H.* Synergetics / H. Haken. – Berlin : Springer, 1978. – 325 c.
20. *Jantsch E.* The Self-Organizing Universe: Scientific and Human Implication of the Emerging Paradigm of Evolution / Jantsch E. – Oxford : Pergamon Press, 1980. – 343 p.
21. *Keesing R. M.* Theories of culture / Keesing R. M. / Macmillan Publishing Co. Language, Culture and Cognition. 1981. – P. 36–74.

References

1. *Bevzenko L. D.* Sotsyalnaia samoorhanyzatsiia. Synerhetycheskaia paradyhma: vozmozhnosti sotsyalnykh ynterpretatsyi / Bevzenko L. D. – Kyev, 2002.
2. *Bohutskyi Yu.* Ukrainske suspilstvo pershoi polovyny KhKh stolittia v aspekti orhanizatsii ta samoorhanizatsii kulturno-mystetskoï diialnosti / Bohutskyi Yu. // *Kulturolohichna dumka,* 2012. – № 5. – С. 7–12.
3. *Vernadskyi V. Y.* Fylosofskye mysly naturalysta / Vernadskyi V. Y. – М. : Nauka, 1988. – 519 s.
4. *Herchanivska P. E.* Analiz kultury v paradyhmi teorii system / Herchanivska P. E. // *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv,* 2017. – № 1. – С. 3–7.
5. *Honcharenko O. M.* Zvychai dilovoho oborotu: zasib samorehuliuвання hospodarskoï diialnosti / Honcharenko O. M. // *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo,* 2017. – № 6. – С. 47–55.
6. *Donnykova Y. A.* Kultura kak fenomen postneklassycheskoï nauky / Donnykova Y. A. // *Sovremennoe sotsyalno-humanitarnoe znanye: materyaly tretei mezhdunar. nauch.-prakt. konf. (28 oktiabria 2013 h.) : v 5 t. – T. 5 : Fylosofiia y kulturolohiia; sotsyolohiia y sotsyalnaia rabota; psykholohiia / nauch. red. K. V. Patyrbaeva, E. Iu. Mazur,* 2013. – 252 s.
7. *Kahan M.* Fylosofiia kultury / Kahan M. – Spb. : TOO TK «Petropolys», 1996. – 416 s.
8. *Kniazeva E. N.* Transdystyipylnarye kohnytyvnye stratehyy v nauke budushcheho / Kniazeva E. N. // *Vyzov poznaniyu. Stratehyy razvytiia nauky v sovremennom myre. – М.,* 2004. – С. 29–48.
9. *Melnyk, L. H.* Fundamentalnye osnovy razvytiia / L. H. Melnyk. – Sumy : Unyv. kn., 2003. – 288 s.
10. *Pro kulturu: Zakon Ukrainy vid 14.12.2010 r. № 2778-VI* // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy.* 2011. – № 24. – St. 168.
11. *Rudakevych O.* Politychna kultura natsionalnykh spilnot: teoriia ta metodolohiia doslidzhennia : monohr. / O. Rudakevych. – Ternopil : TNEU, 2013. – 352 s.
12. *Samorehuliatsiia sotsialnoho orhanizmu krainy:* monohrafiia / za nauk. red. V. P. Bekha: V. P. Bekh (holova), N. V. Krokhmal, H. O. Nesterenko. – Kyiv : Vyd.–vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2010. – 652 s.
13. *Svidzynskiy A. V.* Kultura yak fenomen samoorhanizatsii. Suchasnist / Svidzynskiy A. V. – 1992. – № 4. – С. 141–155.
14. *Svidzynskiy A. V.* Synergetychna kontseptsiia kultury / Svidzynskiy A. V. – Lutsk, 2008. – 696 s.
15. *Synerhetychni zasady derzhavnoho upravlinnia v umovakh reform:* monohrafiia / S. M. Serohin, I. V. Pysmennyi, I. I. Khozhylo [ta in.] ; za zah. red. S. M. Serohina. – Dnepr : DRIDU NADU, 2007. – 194 s.
16. *Toffler E.* Shok budushcheho / Toffler E. / per. s anhл. – М. : «Yzdatelstvo АСТ», 2002. – 94 s.
17. *Yakovliev O. V.* Osoblyvosti rozvytku kultury rehioniv Ukrainy v umovakh hlobalizatsiinykh protsesiv / Yakovliev O. V. // *Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviti.* 2016. Vyp. 17. – С. 120–128.
18. *Bertalanffy, Ludwig von.* General System Theory / George Braziller. – 1968. – 237 p.
19. *Haken H.* Synergetics / Haken H. – Berlin : Springer, 1978. – 325 s.
20. *Jantsch E.* The Self-Organizing Universe: Scientific and Human Implication of the Emerging Paradigm of Evolution. – Oxford : Pergamon Press, 1980. – 343 r.
21. *Keesing R. M.* Theories of culture / Keesing R. M. / Macmillan Publishing Co. Language, Culture and Cognition. 1981. – P. 36–74.

SELF-ORGANIZATION OF CULTURE: MODERN PARADIGM

Gotsalyuk Alla, Doctor of Philosophy,

Associate Professor of the Department of Cultural and Recreational Activities,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The article highlights the issue of modern understanding of the self-organization of culture. Using a synergetic approach, the phenomenon of culture has been studied in the understanding of a complex, nonlinear, open and dissipative system. Attention is drawn to the fact that the volatility and variability of the world are important factors in the self-organization of culture. In fact, modern man is able to survive in a global society due to his ability to adapt to the constant sociocultural changes (new forms of culture) and understanding of the possibilities of culture for self-organization.

Key words: culture, self-organization of culture, nonlinear system, synergetics, society, dissipative system.

Gotsalyuk Alla, Doctor of Philosophy,
Associate Professor of the Department of Cultural and Recreational Activities,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The aim of this paper is to determine the modern paradigm of culture through the prism of its self-organization.

Research Methodology. Dialectical, analytical methods are used for elucidation of the mechanisms of self-organization of culture. the comparative method is used to reveal philosophical, axiological ideas about the self-organization of culture and its dynamics.

Results. The article deals with the issue of modern understanding of the culture of self-organization. Using a synergistic approach, culture has been studied as a complex, nonlinear, open, and dissipative system. Attention is drawn to the fact that the volatility and variability of the world are important factors in the self-organization of culture. In fact, a modern person is capable of surviving in a globalized society due to the ability to adapt to constant socio-cultural changes (new forms of culture) and to understand the possibilities of culture for self-organization.

Novelty. The scientific novelty consists in the fact that for the first time the issues of the modern paradigm of cultural self-organization have been researched.

The practical significance is determined by the novelty of this work lies in the formulation of the impact of certain socio-cultural values in the area. Theoretical understanding of values as elements of culture proves practical value of this research.

Key words: culture, self-organization of culture, nonlinear system, synergetics, social, dissipative system.

Надійшла до редакції 3.11.2017 р.